

Досжанов Бауыржан Тәттібекұлының
«Қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері: дәстүрлі және инновациялық
даму модельдері» тақырыбындағы «6D041700 – Сәндік өнер» мамандығы
бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған
докторлық диссертациясына ғылыми кеңесші
Муканов Малик Флоберовичтің
ПІКІРІ

Досжанов Бауыржан Тәттібекұлының диссертациялық жұмысы Қазақстанның қазіргі монументалды-сәндік гобелен өнерінің даму кезеңдерін зерттеуге арналған. Автор қазақ гобелен өнерінің ұлттық мектебінің негізін қалаушы – Құрасбек Тыныбековтың бірегей монументалды туындыларынан бастап, қазіргі буын монументалист-суретшілерінің мазмұн мен формат жағынан ауқымды гобелендеріне дейінгі кезеңдердің даму мәселелерін зерттейді. Сонымен бірге өз зерттеуінде Досжанов Бауыржан монументалды-сәндік гобелен өнерінің даму ретроспективасын қарастырып, бұл бейнелеу өнерінің қалыптасуы мен эволюциясындағы тарихи-мәдени және технологиялық ерекшеліктерін егжей-тегжейлі талдайды. Автордың қазіргі қазақ монументалды-сәндік гобелен өнеріндегі айқын және жасырын көркемдік үдерістерді түсінуге бағытталған кешенді ғылыми әдістемесі өте сауатты деп санаймын. Өйткені, аталған аспектілерді ашпай, контекстен тыс көзқараста ортағасырлық шпалердың көркемдік-эстетикалық және технологиялық міндеттерін түсінбей, Жан Люрс қайта жаңғыртқан гобелен өнерін, кеңестік кезеңдегі монументалды гобелен өнерін, жалпы қазақ суретшілерінің монументалды-сәндік гобелен өнеріндегі авторлық шығармаларын ғылыми тұрғыдан қарастырып, талдау мүмкін емес.

Зерттеу мақсаттарына жету үшін автор жүйелі зерттеу тәсілін қамтитын интегралды әдістемеге сүйеніп, шетелдің монументалды-сәндік және қазақ ұлттық гобелен мектебінің туындыларын тарихи-өнертанушылық, философиялық-өнертанушылық, компаративистика және мәдениеттану тұрғысынан талдау әдістерін қолданады. Зерттеудің дереккөзін шетел және қазақстандық суретшілердің түпнұсқа туындылары, фотосуреттер мен репродукциялар, сондай-ақ Қазақстан, Ресей, Франция, Венгрия және басқа елдерде жарық көрген тарихи және өнертанушылық басылымдар құрайды.

Зерттеудің өзектілігі, ең алдымен, отандық өнертануында жалпы қазақ гобелен өнерінің ұлттық мектебі туралы және соның ішінде заманауи қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері туралы қазақ тілінде іргелі ғылыми еңбектің болмауымен айқындалады. Екіншіден, автор қазіргі заманғы архитектуралық ортадағы монументалды-сәндік гобелен рөлінің трансформациясы тақырыбын қозғайды және осы бейнелеу өнерінің қазіргі кездегі үрдістері мен көркемдік-технологиялық мәселелерін талдайды.

Қазіргі заманғы монументалды-сәндік гобелен өнері сынды көпфункционалды өнерді түсінуге арналған интегралды әдістеменің кешенді артықшылықтарын пайдалана отырып (өйткені бұл өнер дизайн, сәулет өнері,

қолданбалы және бейнелеу өнерін біріктіреді), автор бірқатар **ғылыми жаңалықтарды** көрсететін қорытындылар мен нәтижелерге қол жеткізеді: 1) заманауи Қазақстан бейнелеу өнерінде монументалды гобеленнің қалыптасуы мен маңыздылығы көрсетілді; 2) қазіргі қазақ монументалды гобеленін дәстүрлі қолданбалы өнердің бір түрі ретінде емес, монументалды формада және ауқымда дамып келе жатқан өнер құбылысы ретінде қарастыру ұсынылды; 3) заманауи қазақ монументалды-сәндік гобелен өнеріндегі бейнелеу-пластикалық идеялар мен көркемдік тұжырымдамалар ХХ ғасырдың екінші жартысы мен ХХІ ғасырдың басындағы жаһандық өнер жүйесіндегі жалпы мәдени және эстетикалық модельдерді бейнелейтіндігі дәлелденді; 4) қазақ монументалды-сәндік гобелен мектебінің қалыптасуына шетелдік көркем тоқыма шеберлерінің сюжеттік-бейнелік эстетикасы мен шығармашылығы зор ықпал етті; 5) монументалды-сәндік гобеленнің интерьер өнерімен өзара байланысын ғылыми талдау негізінде заманауи монументалды-сәндік гобеленнің әртүрлі көркемдік әдістер мен бейнелеу пластикасының сюжеттік құралдарын біріктіре алатын күрделі көпфункционалды тоқыма өнер түрі екені дәлелденді.

Досжанов Бауыржанның ғылыми зерттеу тақырыбын таңдауға оның монументалды-сәндік гобелендерді жасаудағы мол тәжірибесі ықпал еткенін атап өткен жөн. Қолмен тоқылған техникада жасалған туындылары оны авторлық мәнері мен ерекше композициялық шешімдері бар терең ойлы, жетілген суретші ретінде сипаттайды. Диссертация авторы заманауи гобелен өнері бойынша республикалық және халықаралық шығармашылық байқаулар мен өнер триеннаделерінің (негізінен Ресей триеннаделері, оларда тек классикалық бағыттағы, сюжеті мен бейнелі-символикалық интерпретациясы бар гобелендер қатысады) алуан дүркін лауреаты, көптеген шетелдік көркем тоқыма шеберлерімен жеке таныс. Бұл жайт, өз кезегінде, Б. Досжановтың Қазақстанның заманауи монументалды-сәндік гобелен өнерінің мәселелеріне жақын екендігін, шығармашылық қызметі барысында үнемі осы мәселелермен бетпе-бет келіп, ғылыми зерттеу арқылы олардың теориялық негізін ұсынуға және шешу жолдарын іздеуге ұмтылатынын дәлелдейді.

Зерттеу жұмысы барысында қол жеткізілген нәтижелер жалпы қазақстандық өнертану ғылымының дамуына, соның ішінде заманауи монументалды-сәндік гобелен өнеріне ықпал ететіні сөзсіз. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері қазақстандық бейнелеу өнерінің осы саласында одан әрі ғылыми-өнертанушылық ізденістерін жүргізуге негіз болатынын анықтайды. Осыған орай, авторға болашақта зерттеу тақырыбын әрі қарай жалғастырып, монументалды гобеленнің классикалық түсінігіндегі монументалды-сәндік гобеленді әлем бойынша белсенді түрде ығыстырып жатқан «fiber art» (ағылш. тілінен аударғанда – көркем тоқыма өнері) атты жаңашыл бағыттың даму тенденциялары туралы аналитикалық материалдарды қосу ұсынылады. Бұл жағдайда қазіргі монументалды гобелен саласындағы көркем-эстетикалық мәдениет картинасы Қазақстан өнерінің шеңберімен шектелмей, одан толығырақ әрі тұтас болар еді.

Қорытындай келе, Досжанов Бауыржан Таттибековичтің «Қазақ монументалды-сәндік гобелен өнері: дәстүрлі және инновациялық даму

модельдері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ғылыми-теориялық және практикалық тұрғыдан жаңа нәтижелерге қол жеткізген тұтас әрі логикалық жағынан аяқталған еңбек болып табылады және оның авторы «6D041700 – Сәндік өнер» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне лайық деп санаймын.

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕСШІ:
өнертану докторы (PhD),
Темірбек Жүргенов атындағы
ҚазҰӨА «Көркемсурет»
кафедрасының доценті

Муканов М. Ф.

